

Оригиналан научни рад

UDK 314.15(100)"1960/2010"
Original scientific workДринка Пековић
Андријана Мирковић**ПОУЗДАНОСТ И МЕЂУНАРОДНА УПОРЕДИВОСТ ИЗВОРА
СТАТИСТИЧКИХ ПОДАТАКА О МИГРАЦИОНИМ ТОКОВИМА***

Извод: Имајући у виду настале промене и потребе у области међународних миграционих токова, рад је усмерен на анализу квалитета и поузданости постојећих статистичких података о миграцијама и извора њиховог прикупљања. Први део рада детаљније сагледава обим и значај међународних миграционих токова указујући на важност прилагођавања постојећих система прикупљања миграционих података. У другом делу анализирају се узроци слабе поузданости и међународне упоредивости статистичких података који представљају два најзначајнија проблема при коришћењу података о миграцијама.

Кључне речи: миграције, регистри становништва, ревизија препорука УН

Abstract: This paper analysis the quality and reliability of existing migration data and the sources of their collection, considering the changes and necessities in international migration flows. The first part of the paper provides detailed overview of the extent and significance international migration flows showing the importance of adapting the existing migration data collection mechanisms. The second part of the paper analysis the causes of the lack of migration data reliability and international comparability represents two the most important problems in using migration data.

Key words: migration, population registers, revision UN recommendations

Обим и значај међународних миграционих кретања

Ефекти глобализације нису значајно утицали на повећање међународних миграционих кретања. Без обзира на стварање услова за већу мобилност у виду смањења транспортних трошкова и унапређења комуникационих и информационих технологија, учешће миграната у светском становништву износи 2,8% и није се значајно променило у последњих 50 година. Изучавања миграција после Другог светског рата су показала да су миграциона кретања повезана са степеном економског развоја и индустријализације. Поред економских фактора на миграциона кретања утицали су и демографски чиниоци као што су ниво природног прираштаја, густина

* Рад представља резултат истраживања на пројекту 176017, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

насељености и други (Бубало-Живковић, М., 2007). Наведени фактори су од утицаја и на унутрашње и на међународне миграције. Током последњих 50 година значајне промене догодиле су се у погледу дистрибуције миграната у дестинационим земљама. Могуће је уочити раст учешћа миграната у развијеним земљама у односу на укупан број миграната на глобалном нивоу. Док је 1960. године, од укупног броја миграната 18,4% долазило у Северну Америку, а 19,6% у Европу, 50 година касније тај број је повећан на 26,6%, односно 26,4%. У осталим деловима света удео миграната је релативно стабилан или у паду. Смањење броја миграната најизраженије је у земљама Јужне Америке где је учешће миграната за последњих 50 година преполовљено. Миграције из неразвијених у развијене регионе узроковале су, између осталог, промене у структури становништва. Остварен је раст урбаног становништва са 29% на 51% у периоду од 1950-2011. године при чему је учешће урбаног становништва у развијеним регионима повећано са 53% на 75%, а у регионима у развоју са 18% на 46% (Спасовски, М., 2011).

Табела 1. – Регионална дистрибуција међународних миграната у периоду 1960-2010.

	1960.			2010.		
	Укупно миграната у мил.	Учешће у броју светских миграната	Учешће у становниш.	Укупно миграната у мил.	Учешће у броју светских миграната	Учешће у становниш.
Свет	74,1	-	2,7%	188,0	-	2,8%
Африка	9,2	12,4%	3,2%	19,3	10,2%	1,9%
Северна Америка	13,6	18,4%	6,7%	50,0	26,6%	14,2%
Јужна Америка	6,2	8,3%	2,8%	7,5	4,0%	1,3%
Азија	28,5	38,4%	1,7%	55,6	29,6%	1,4%
Европа	14,5	19,6%	3,5%	49,6	26,4%	9,7%
Океанија	2,1	2,9%	13,5%	6,0	3,2%	16,8%

Напомена: у податке нису укључени бивши Совјетски Савез и Чехословачка
Извор: *Human Development Report. (2009). Overcoming barriers: Human mobility and development. UNDP*

Такође, присутне су одређене промене у облику међународних миграција, посебно миграција радне снаге. Велики број развијених земаља примењује селективну имиграциону политику којом је либерализован долазак само висококвалификованих имиграната уз олакшану могућност добијања сталног боравка и довођења породице, док се према имигрантима ниских квалификација примењују рестриктивне мере и токови су регулисани програмима привремених и сезонских миграција (H2B визе у САД за привремене раднике до 3 године, Mexico-US Farm Labour Programe, немачки програм гостујућих радника) или билатералним споразумима између земаља. У земљама Европске уније раст броја високообразованих имиграната

та постаје значајан од 1990. године када су имигранти високих квалификација чинили 15% од укупног броја имиграната. До 2001. године њихово учешће је повећано на 25%. Сличне тенденције присутне су и у САД где је учешће висококвалификованих имиграната већ 1990. године износило око 25% да би средином 1990-их година достигло 30% након чега је њихов удео стабилизован (Lowell, L., 2008). У оквиру миграционих кретања високообразованих радника присутни су нови облици мобилности. Приметан је раст броја висококвалификованих привремених радника који је у земљама OECD-а три пута већи у односу на почетак 1990-их година. Такође, присутан је раст броја страних студената у земљама OECD-а, као будуће високообразоване радне снаге. Од 800.000 страних студената у земљама OECD-а 1980. године, број је увећан на 2,7 милиона 2004. године (Lowell, L., 2008).

У погледу дужине боравка миграната у имиграционим земљама изражен је раст обима привремених миграционих кретања у односу на трајна. Током 2005. године у земљама OECD-а боравило је 1,8 милиона привремених радних миграната. Постоји неколико категорија у оквиру којих се евидентирају привремени радни мигранти. Најзаступљеније су сезонски радници, радни мигранти на привременој обуци, радни мигранти за празнични период и трансфери радника унутар компанија. Постоје значајне разлике у заступљености појединих категорија у земљама OECD-а. У европским државама, међу привременим радним мигрантима највише је сезонских радника. Радни мигранти за празнични период су специфична група привремених миграната која је карактеристична за Аустралију, Нови Зеланд и Велику Британију. У Јапану и Републици Кореји међу привременим мигрантима доминирају радни мигранти на привременој обуци (Philip, M., 2008).

Поред обима и облика међународних миграција, у литератури се све чешће истичу ефекти миграционих кретања на привредни развој националних економија. Велики број развијених земаља развио је посебне програме за привлачење високообразованих имиграната. Земље у развоју суочавају се са тзв. „одливом мозга“ који има бројне негативне последице по развој ових земаља као што су дефицит појединих кадрова на тржишту рада значајних за привредни развој, смањење истраживачко-развојних активности, пад продуктивности рада. Имајући у виду настале промене и ефекте међународних миграција јавља се потреба за ефикаснијим управљањем миграционим токовима које би омогућило остваривање позитивних ефеката у емиграционим и имиграционим земљама.

За формулисање одговарајуће политике управљања миграционим токовима неопходни су поуздани агрегатни и аналитички подаци на основу којих би се стекао увид у тенденције миграционих токова и утицаје миграција на различите области од јавног интереса. Из ових разлога потребно је усмерити посебну пажњу на квалитет и поузданост постојећих статистичких података о миграцијама и извора њиховог прикупљања.

Дефинисање основних категорија миграната

Прикупљање статистичких података о међународним миграционим токовима зависи, између осталог, од начина дефинисања међународних миграција. Националне статистичке службе користе различите дефиниције међународних миграционих токова што умањује поузданост статистичких података и ограничава њихову међународну упоредивост. Уједињене нације су још 1976. године уочиле потребу за предлагањем сета препорука за статистичко праћење међународних миграционих токова. Током ревизије препорука УН 1976. године усвојен је концепт „места пребивалишта“ приликом дефинисања појма „међународни мигрант“. Такође, извршено је дефинисање појма „мигрант“ у односу на намеравани период боравка у земљи односно одсуства из земље. Од тада, иако су међународне миграције постале интензивније нису остварена значајнија унапређења статистичког праћења миграционих токова. У земљама у развоју расположивост статистичких података о миграцијама смањена је у односу на 1976. годину.

Међутим, резултати вршених истраживања су показали да је одређени број земаља наставио да прикупља податке о међународним миграционим токовима према сопственим дефиницијама миграционих појмова које нису усклађене са препорукама УН из 1976. године. Преглед примене препорука УН у 31 земљи ЕУ, ЕФТА и ЕСЕ урађен од стране EUROSTAT-а показао је да само 9 земаља од 31 користе годину као период боравка при одређивању миграционог статуса и то већина од њих при одређивању периода користи критеријум „годину дана и више“ уместо препорученог критеријума „више од годину дана“.

Имајући то у виду Одељење за статистику Уједињених нација у сарадњи са EUROSTAT-ом је 1998. године извршило ревизију препорука за статистичко праћење међународних миграција. Извршена је ревизија дефиниција миграционих појмова у циљу њихове ефикасније примене у националним статистичким системима. Такође, дефинисане су и категорије миграната значајне за прикупљање статистичких података о међународним миграцијама (страни студенти, странци на обуци, радни мигранти, странци са правом сталног боравка, странци са правом на породично сједињавање). Наведене су информације о мигранту које би националне статистичке службе требало да прикупљају. Реч је о информацијама на основу којих се добија потпунија слика о демографским и економским карактеристикама миграната и које су значајне за ефикасније формулисање и спровођење одговарајуће миграционе политике. УН препоручују прикупљање следећих података о мигрантима (Statistics Division UN, 1998):

1. демографски подаци: пол, датум и земља рођења, држављанство, брачно стање, образовање
2. подаци о миграционом кретању: претходна земља боравка, датум

доласка у дестинациону земљу, намеравана дужина и очекивано место боравка у дестинационој земљи, разлог боравка, врста визе или дозволе и временски рок на који је она одобрена

3. економски подаци: статус мигранта у погледу запослености, занимање мигранта, привредна грана у којој је обављао или ће обављати економску активност.

Извори података о миграционим токовима и њихова ограничења

У циљу добијања квантитативних података о миграционим кретањима, државе развијају различите системе прикупљања статистичких података о миграцијама. Најчешће коришћени извори статистичких података о миграционим токовима су административни регистри који укључују регистре становника, регистре странаца и друге врсте регистара којима се обухватају посебне групе миграната (на пример регистри азиланата).

Регистар представља систем података прикупљених континуираним прикупљањем и завођењем одабраних информација о сваком припаднику циљне групе становништва. Иако је основна намена регистрације административне природе, регистри могу користити и за пружање ажурираних статистичких података о обиму и карактеристикама циљних група становништва. Регистри становништва као извори статистичких података о миграционим кретањима користе се, поред других земаља и у Аустрији, Белгији, Немачкој, Данској, Финској, Италији, Холандији, Шпанији, Шведској, Норвешкој, Швајцарској (Statistics Division UN, 1998). Могу бити коришћени за утврђивање укупног броја миграната, обима имиграционих токова (приликом регистрације нових миграната) и обима емиграционих токова.

Предност административних регистара као извора статистичких података о миграционим токовима јесте поузданост у земљама где је административни систем добро организован, а извештавање јасно и у великој мери обухватно захваљујући постојању подстицајних и казних мера за регистравање и извештавање. Такође, трошкови прикупљања података су ниски. Међутим, треба имати у виду могуће високе трошкове претварања података из административних регистара у форме које задовољавају потребе статистичког праћења миграционих токова. Као проблем јавља се могућа недовољна искоришћеност података из административних регистара услед коришћених дефиниција и класификација које не одговарају статистичким потребама или нису у складу са стандардима националних статистика (Pember J. R., 2005).

Недостатак административних регистара као извора статистичких података огледа се у критеријуму уписивања странаца (Lemaitre G., 2005). Странци се уписују у регистар уколико намеравају да остану у земљи дуже од одређеног минималног периода и имају боравишну дозволу за период дужи од одређеног минималног периода. Пажња је усмерена на минимал-

ни период боравка више него на дугорочне намере странца у погледу боравка у датој земљи пријема што има за последицу отежано прављење разлике између токова краткорочних и дугорочних миграција у статистици. Земље са краћим минималним периодом боравка за упис у регистар имаће приказан већи обим краткорочних миграционих кретања у односу на земље са дужим минималним периодом боравка. Недостатак административних регистара исказује се и приликом сагледавања разлога боравка странца у имиграционој земљи. Иако је услов уписа у регистар поседовање боравишне дозволе, у регистар се не уноси информација о врсти дозволе или разлогу боравка што отежава утврђивање да ли имигранти у иностраној земљи бораве као радни имигранти, студенти или из неких других разлога.

За праћење обима миграционих кретања радне снаге од посебног су значаја информације о броју издатих радних дозвола. Велики број земаља примењује праксу обавезе послодавца да обезбеди радну дозволу за страног радника пре него што он добије дозволу уласка у земљу. Тако да број издатих радних дозвола је значајан показатељ обима имиграционих токова радне снаге. У циљу добијања квалитетних статистичких података о обиму имиграционих токова радне снаге неопходно је податке класификовати према типу радних дозвола (да ли се издају први пут или се обнављају), дужини периода на који се издају и да ли се радна дозвола издаје странцу који први пут улази у земљу или имигранту који у земљи већ борави под неким другим статусом. Посебан проблем представља статистичко обухватање илегалних радних имиграната који су запослени у сивој економији.

Поред административних регистара значајан извор статистичких података о миграцијама су попис становништва и различите врсте анкетирања домаћинстава. Попис становништва обезбеђује информације о укупном броју миграната у једној земљи. Одговори на питања о месту рођења и држављанству омогућују утврђивање броја међународних миграната, док питања о члановима породице који живе у иностранству представљају основу за сагледавање обима емиграционих токова. Мада, треба имати у виду могућност потцењивања обима емиграција на основу пописа када је у питању емиграција целих породица за које нема ко да пружи податке приликом пописа. Међутим, високи трошкови прикупљања и обраде података и неблаговремено добијање информација (с обзиром да се попис врши једном у десет година) представљају ограничења пописа становништва као извора података о међународним миграцијама.

Анкета о радној снази обезбеђује значајне статистичке податке о међународним миграцијама радне снаге (Köhler, J., 2008). У оквиру анкете постављају се, између осталог, питања о месту рођења, држављанству, претходном месту боравка, разлозима миграција што омогућава процену социо-економских услова миграционих кретања радних миграната. Међутим, анкета о радној снази врши се на малом узорку услед чега недостаци коришћења узор-

ка више долазе до изражаја код података о малим групама као што су радни мигранти. На тај начин смањује се обухватност података о миграцијама радне снаге. Као недостатак анкете о радној снази често се наводи и необухватање квартова градова у којима су миграциони радници претежно насељени.

Извор података о миграционим кретањима представљају и гранични прелази. Систем граничног прикупљања података може се заснивати на административним или статистичким критеријумима. Административни критеријуми подразумевају да се статус лица које улази или напушта земљу утврђује на основу докумената као што су пасош, виза, боравишна дозвола. Примена статистичких критеријума односи се на попуњавању формулара усклађених са препорукама међународне миграционе статистике од стране лица која улазе или напуштају земљу. Међутим, за поједине земље прикупљање података о свим лицима која улазе или излазе из земље превазилази могућности и средства обављања овог задатка. Услед тога појављују се грешке у покривености укупног броја лица која прелазе границу што узрокује настанак значајних грешака при утврђивању обима нето миграција. У циљу смањења ових грешака препоруке међународне миграционе статистике наглашавају неопходност ефикаснијег таргетирања миграната путем постављања питања која се односе на намеравану дужину боравка или одсуства из земље и претходни боравак у земљи пријема.

Гранично прикупљање података не представља најбољи начин праћења међународних миграционих кретања услед смањене поузданости података прикупљених од великог броја лица која пролазе различите степене контроле приликом преласка границе. Такође, поједине земље са великом дужином границе нису у могућности да је у потпуности покрију приликом прикупљања података и усмеравају се само на аеродроме и луке. Приликом преласка границе већа пажња је усмерена на лица која улазе у земљу него на она која излазе из земље што се одражава на потпуност података. Земље примењују различите стратегије како би ублажиле ове недостатке. Поједине државе прикупљају детаљне податке само за репрезентативне узорке путника који улазе или излазе из земље. Један од таквих примера је анкетирање међународних путника Велике Британије (The International Passenger Survey of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland). Друге земље усмеравају се на прикупљање детаљнијих података о путницима према појединим врстама виза (Statistics Division UN, 1998).

Упоредна примена различитих извора статистичких података о међународним миграцијама повећава поузданост утврђивања њиховог обима и карактера. Промене у системима прикупљања података одражавају раст сложености међународних миграционих кретања. Појава нових облика миграционих кретања и раст значаја краткорочних миграција вођених економским разлозима захтевају додатни напредак у развоју и прилагођавању постојећих система прикупљања података.

Унапређење поузданости постојећих извора података о миграцијама

Имајући у виду предности и ограничења појединих извора података о миграционим кретањима поставља се питање развоја система прикупљања статистичких података који ће обезбедити поуздане податке о миграцијама али и одговорити потребама влада у спровођењу ефикасних миграционих политика. Као основни начини унапређења поузданости и потпуности података о миграционим токовима најчешће се издвајају централизација система прикупљања података о миграцијама и већа употреба статистичких извора података као што је анкетирање домаћинстава.

Централизација система прикупљања података о миграцијама подразумева повезивање регистра становништва са другим системима регистрација који обезбеђују потпуније податке о мигрантима. Централизација система података посебно је ефикасна при праћењу података о радним мигрантима где социјални и порески системи регистрација обезбеђују додатне информације. Пример ефикасне централизације података су скандинавске земље које су системе регистрација повезале коришћењем личног идентификационог броја (Personal Identification Number – PIN). Сваком мигранту додељује се PIN под којим се заводе сви подаци о демографским карактеристикама миграната, рађања, бракови, смртни случајеви. Такође, бројни регистри из других приватних и владиних сектора и агенција користе исти PIN при запошљавању миграната или у образовном систему. На овај начин обезбеђују се сви демографски и подаци о кретању на тржишту рада имиграната. Коришћење идентификационих бројева применила је и Аустралија како би побољшала регистрацију миграната на граничним прелазима и избегла дуплирање броја имиграната у случају преласка границе два или више пута (Köhler, J., 2008).

Поједине земље формирају посебне агенције које су задужене за координацију националним статистичким системом. Друге земље примењују децентрализован систем у коме су поједина министарства надлежна за статистичко праћење појединих група миграната. Међутим, овакав систем захтева већу координацију у циљу обезбеђења конзистентности прикупљених података о миграцијама. Често се формира посебно тело чији је примарни задатак да координира прикупљање података о миграционим токовима. Пример таквог тела је Комисија за прекоморске Филипинце (Commission on Fillipines Overseas) која је основана 1980. године са основним задатком прикупљања података о филипинским емигрантима (Castro, L., 2006). Комисија такође има и саветодавну улогу у формулисању политика које се односе на филипинске емигранте. Комисија координира у прикупљању података о емиграционим токовима са Администрацијом запослених прекоморских Филипинаца (Philippine Overseas Employment Administration) и Министарством за туризам у чијој надлежности је статистички

систем туризма и саобраћаја. Поред ових извора, обим емиграционих токова утврђује се на основу регистра емиграната, извештаја филипинских амбасада, организација које окупљају прекоморске Филипинце, извештаја страних амбасада и пописа имиграната страних влада.

Поузданије податке о миграционим токовима радне снаге могуће је обезбедити анкетама радне снаге (Köhler, J., 2008). Ови подаци су изузетно значајни за сагледавање утицаја миграција на тржиште рада и формулисање одговарајуће миграционе политике. Иако је овај тип анкета усмерен на статистику радне снаге, он може садржати питања о месту рођења, држављанству, претходној држави боравка али и кроз питања о разлозима миграција пружити значајне податке и о другим аспектима миграција. Мада, при примени података анкета о радној снази треба имати у виду недостатке коришћења узорка који више долазе до изражаја код података о малим групама као што су радни мигранти. Употребом малог узорка смањује се обухватност података о миграцијама радне снаге.

Међународна упоредивост података о миграцијама

Постоји неколико разлога услед којих је међународно упоређивање података о миграционим токовима отежано. Као основни разлози најчешће се истичу међународне разлике у дефинисању миграционих термина, коришћење различитих извора статистичких података.

Разлике у дефинисању миграционих појмова отежавају могућност упоређивања података о миграционим кретањима имиграционих и емиграционих земаља. Различито одређивање миграционих појмова присутно је не само између земаља већ и у оквиру националних статистика при дефинисању статуса имиграната и емиграната. Међународне разлике у дефинисању миграционих појмова произилазе из примене:

1. критеријума држављанства или места рођења при дефинисању имигранта
2. различитих одредница места боравка
3. различитог периода боравка као критеријума

Под појмом имигранта може се подразумевати лице са страним држављанством, лице рођено у страниј земљи, лице са страним пореклом и лице са одређеном дужином боравка у имиграционој земљи. У зависности од тога да ли земља при дефинисању имигранта полази од држављанства или места рођења различито се третирају странци који су узели држављанство имиграционе земље и рођени у имиграционој земљи који имају своје држављанство. Поједине традиционално имиграционе земље као што су Канада, Аустралија, Нови Зеланд и САД при дефинисању појма имигрант полазе од места рођења („foreign born“), док друге земље OECD-а примењују критеријум држављанства („foreigners“) (OECD, 2001). Ује-

дињене нације су препоручиле усвајање заједничке дефиниције међународног мигранта као сваке особе која промени земљу пребивалишта. Међутим, њено усвајање подразумева спровођење низа других промена.

Међутим, највеће разлике постоје у погледу одређивања минималне дужине боравка у земљи дестинације као критеријума дефинисања међународног мигранта. Према препоруци Уједињених нација, имиграциона земља постаје нова земља пребивалишта након најмање 12 месеци боравка у њој. Анализирајући регулисаност и праксу националних статистичких институција у земљама Европске уније, Купишевска и Новок наводе карактеристике земаља-чланица у погледу дужине боравка као критеријума разликовања краткорочних миграција од туризма. У свим чланицама временски критеријум се односи на намеравани период останка у земљи дестинације а не на стварни. Примена стварног периода боравка довела би до одлагања добијања одговарајућих статистичких података за стваран период који се користи као критеријум. Већина чланица примењује 3 месеца (Белгија, Аустрија, Словенија) или 6 месеци (Данска, Литванија) као критеријум минималног периода боравка за разликовање краткорочних миграција од туризма. У Холандији се примењују специфични временски критеријуми: 4 од 6 месеци за имигранте и 8 од 12 месеци за емигранте (Kupiszewska, D., 2005). Само неколико чланица је прихватило препоруку УН и примењује критеријум од годину дана при дефинисању дугорочне међународне миграције (Шведска, Велика Британија и Кипар). Подаци о перманентним миграција присутни су у статистикама Пољске, Словачке и Чешке. У појединим земљама период боравка у земљи дестинације се не узима у обзир већ се као критеријум у статистици емиграционих токова странаца користи рок на који је издата дозвола (Белгија, Чешка, Летонија, Литванија, Мађарска, Словенија, Словачка). Подаци о истеклим дозволама посматрају се упоредо са бројем лица која су одјављена из регистра становништва.

У којој мери наведене разлике у дефинисању миграционих појмова утичу на међународну упоредивост података могуће је сагледати путем тзв. матрица двоструких улаза (double-entry matrices). Идеја представљања миграционих токова путем ове матрице стара је више од тридесет година. Реч је о матрицама у којима се упоређују међусобни подаци о миграционим токовима емиграционе земље „А“ и имиграционе земље „Б“. Међусобним упоређивањем података обим миграционих токова теоријски би требало да буде једнак или приближан. Међутим, у појединим случајевима постоје значајна одступања која су, између осталог, резултат претходно објашњених разлика. Хола наводи пример укрштања података о миграционим токовима из 2002. године за једанаест европских земаља¹ у којем

¹ Чешка, Данска, Немачка, Кипар, Летонија, Холандија, Пољска, Португалија, Словенија, Финска, Шведска

се посебно издвајају разлике у мерењу миграционих токова у Немачкој са скоро сваком посматраном земљом. То се, између осталог, објашњава чињеницом да је у Немачкој период разликовања краткорочних миграција и туризма две недеље (Holla, B., 2007).

Детаљнији пример матрице миграционих токова чланица ЕУ за 2003. годину дају Купишевска и Новок који указује на неколико присутних проблема. Подаци имиграционих земаља су неколико пута већи у односу на податке емиграционих земаља (миграциони ток из Летоније у Шпанију је према подацима Шпаније 100 пута већи у односу на податке Летоније). Иако постоји увереност да се већа пажња посвећује регистрацији имиграната него емиграната, ова матрица показује да поједине земље (Пољска, Словачка, Португалија, Летонија и Словенија) региструју знатно мањи број имиграната у односу на извештаје емиграционих земаља (Kuriszewska, D., 2005). Ове разлике у мерењу миграционих токова објашњавају се различитим дефинисањем миграционих појмова који имају за последицу већу укљученост краткорочних миграција у појединим земљама у односу на остале. Међутим, треба имати у виду да раст обима миграционих токова унутар ЕУ и смањење промене земље пребивалишта значајно су повећали сложеност мерења миграционих кретања. Миграције унутар ЕУ не сматрају се више толико значајним са становишта административног праћења и управљања миграционим токовима. Већа пажња усмерава се на имиграционе токове из земаља ван Европске уније, азиланте и илегалне имигранте.

На међународну упоредивост података о миграцијама утичу и разлике у коришћеним изворима података о миграционим кретањима. У већини развијених земаља регистри становништва представљају основне изворе података за статистичко праћење обима миграционих токова. За праћење миграционих токова странаца користе се подаци регистра странаца и регистра издатих боравишних дозвола. Велика Британија и Кипар статистику миграција заснивају на подацима прикупљеним анкетирањем узорка путника на граничним прелазима или анкетирањем домаћинстава (Ирска). Међутим, коришћење административних извора за добијање статистичких података о миграцијама показује слабости када је потребно сагледати миграционе токове по категоријама јер не пружа информације о разлозима миграција. Такође, извори појединих националних статистика не праве јасну разлику између краткорочних и дугорочних миграција.

У којој мери коришћење различитих извора може утицати на обим миграционих токова показује пример студије Фрона и осталих. Они су извршили поређење обима миграционих токова у 2006. години на основу података националних статистика са обимом стандардизованим на основу издатих боравишних дозвола за деветнаест земаља ОЕСД-а. Резултати показују да је стандардизовани обим миграција ових земаља за 19% мањи у односу на обим који показују националне статистике. Изузев Канаде,

Финске, САД и Ирске чија се национална статистика миграција заснива на издатим боравишним дозволама, код већине посматраних земаља стандардизован обим је мањи од публикованог. Према Фрону и осталима, разлици појаве ове разлике су непокривеност боравишним дозволама појединих категорија краткорочних миграција које су укључене у податке националних статистика. Стандардизовани подаци Јапана су за 73% мањи у односу на податке националне статистике јер су искључене обимне категорије страних радника на обуци и страних студената. Стандардизовани токови у Немачкој су такође знатно нижи у односу на публиковане (за 61%) јер се у регистру становништва уписује свако кретање странаца дуже од две недеље, док подаци на основу дозвола искључују обимна краткорочна кретања сезонских радника (Fron, P., 2008).

Иако су Уједињене нације дале препоруке за статистичко праћење миграционих кретања, већина земаља је њихову примену оценила као непрактичну и скупу јер изискује низ промена документације, база података, веб сајтова. Системи прикупљања података о миграцијама традиционално имиграционих земаља као што су САД, Канада и Аустралија усмерени су, пре свега, на информисање владе о утицају појединих програма на миграције и неопходним променама политике. САД су се негативно изразиле према стандардизацији миграционих термина и истакле низ фактора којима оправдају такав став. Препоручена терминологија није конзистентна са постојећим системима прикупљања података и миграционом политиком, а промена система повезана је са високим трошковима и неопходним законодавним променама. Канада је такође наставила са применом система који одражава њене законодавне и административне захтеве. Аустралија је изразила подршку усвајању упоредивих термина међународних миграција али и истакла непрактичност прилагођавања постојећег система прикупљања података (Parker, J., 2005). У већини земаља ЕУ постоје значајне разлике између националних пракси и препоручених термина услед којих се постизање минимума упоредивости пре може поставити као циљ него потпуна хармонизација.

Закључак

Националне статистичке службе користе различите дефиниције међународних миграционих токова што умањује поузданост статистичких података и ограничава њихову међународну упоредивост. На поузданост и међународну упоредивост података о миграцијама утичу и коришћени извори статистичких података. Најзаступљенији извори података о миграцијама су административни извори, попис становништва и анкетање домаћинстава. Сваки од ових извора има одређене предности и недостатке услед чега је неопходно упоредно примењивати различите изворе како би

се повећала поузданост података. Међународну упоредивост података отежава коришћење различитих дефиниција категорија миграната. То се односи на коришћење критеријума држављанства или места рођења и одређивања минималног периода боравка при разликовању краткорочних миграција од туризма.

Имајући то у виду Одељење за статистику Уједињених нација у сарадњи са Eurostat-ом извршило је ревизију препорука за статистичко праћење међународних миграција. Међутим, већина земаља је примену препорука УН означила као непрактичну и скупу јер захтева низ промена документације, база података.

Остваривање минималне међународне упоредивости миграционих података у већој мери зависи од присуства политичке воље него саме статистике. Шире прихваћена стандардизација миграционих термина не може се постићи без глобалне хармонизације миграционих политика. Међутим, хармонизација миграционих политика тешко је остварива због присутности различитих имиграционих или емиграционих интереса између земаља.

ЛИТЕРАТУРА

- Castro, L. (2006). Measuring international migration in the Philippines. United Nations Expert Group Meeting on Measuring international migration: Concepts and methods. United Nations, New York
- Fron, P., Lemaitre, G., Liebig, T., Thoreau, C. (2008), Standardised statistics on immigrant inflows results, sources and methods. OECD
- Hola, B. (2007). The Comparability of International Migration Statistics. *Czech Demography*, 1, 75-86.
- Human Development Report. (2009). Overcoming barriers: Human mobility and development. UNDP
- Köhler, J. (2008). Enhancing the Knowledge Base. World Migration
- Kupiszewska, D., Nowok, B. (2005). Comparability of Statistics on International Migration Flows in the European Union. Central European Forum for Migration Research. Working Paper 7/2005
- Lemaitre, G. (2005). The Comparability of International Migration Statistics Problems and Prospects. Statistics Brief No. 9, OECD
- Lowell, L. (2008). Highly Skilled Migration. World Migration
- OECD. (2001). Trends in International Migration. Annual Report 2001 Edition
- Parker, J. (2005). International migration data collection. Global Commission on International Migration Paper
- Pember, J. R., Djerma, H. (2005). Development of labour statistics systems. Bureau of Statistics. ILO Geneva
- Philip, M. (2008). Low and Semi-Skilled Workers Abroad. World Migration
- Спасовски, М., Шантић, Д. (2011). Седам милијардити становник света – поларизованост демографског развитка на почетку XXI века. *Демографија*, 8, 7-26.

Statistics Division. (1998). Recommendations on Statistics of International Migration. Statistical Paper Series, No. 58, UN

Живковић-Бубало, М., Ивков, А., Ковачевић, Т. (2007). Миграције у Бачкој од Другог светског рата до 2002. године. *Демографија*, 4, 103-116.

Drinka Peković
Andrijana Mirković

RELIABILITY AND INTERNATIONAL COMPARABILITY OF THE SOURCES OF MIGRATION FLOWS STATISTICAL DATA

Summary

National statistical offices use different definitions of international migration flows decreasing reliability statistical data and limiting their international comparability. Statistical data sources affect reliability and international comparability of migration data. The most common migration data sources are administrative records, population registers and household surveys. Every of these sources have strengths and limitations. Because of that, it is necessary the comparable using of different sources to improve data reliability. The international data comparability is limited by using different definitions of migrants. It is in relation with applying the criterion of citizenship or place of birth in migrant definition or determining the shortest duration of residence for differing short-run migration from tourism.

Considering the previous, Statistics Division of United Nations in cooperation with Eurostat made the revision of recommendations on statistics of international migration. However, the most countries marked the application of UN recommendations as unpractical and expensive because of necessary changes in records and database.

Realizing the minimum international comparability of migration data depends more of political will than statistics. Broadly accepted standardization of migration definitions cannot be achieved without global harmonization migration politics. However, it is difficult for realizing harmonization migration politics because of different interests between receiving countries and countries of origin.